

13η ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, *Ἠθικὰ Νικομάχεια*, Β 1.5-8, 1103b2-25

Μαρτυρεῖ δὲ καὶ τὸ γινόμενον ἐν ταῖς πόλεσιν· οἱ γὰρ νομοθέται τοὺς πολίτας ἐθίζοντες ποιοῦσιν ἀγαθοὺς, καὶ τὸ μὲν βούλημα παντὸς νομοθέτου τοῦτ' ἐστίν, ὅσοι δὲ μὴ εὖ αὐτὸ ποιοῦσιν ἀμαρτάνουσιν, καὶ διαφέρει τούτῳ πολιτεία πολιτείας ἀγαθὴ φαύλης. Ἔτι ἐκ τῶν αὐτῶν καὶ διὰ τῶν αὐτῶν καὶ γίνεται πᾶσα ἀρετὴ καὶ φθείρεται, ὁμοίως δὲ καὶ τέχνη· ἐκ γὰρ τοῦ κιθαρίζειν καὶ οἱ ἀγαθοὶ καὶ κακοὶ γίνονται κιθαρισταί. Ἀνάλογον δὲ καὶ οἰκοδόμοι καὶ οἱ λοιποὶ πάντες· ἐκ μὲν γὰρ τοῦ εὖ οἰκοδομεῖν ἀγαθοὶ οἰκοδόμοι ἔσσονται, ἐκ δὲ τοῦ κακῶς κακοί. Εἰ γὰρ μὴ οὕτως εἶχεν, οὐδὲν ἂν ἔδει τοῦ διδάξοντος, ἀλλὰ πάντες ἂν ἐγίνοντο ἀγαθοὶ ἢ κακοί.

Οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ τῶν ἀρετῶν ἔχει· πράττοντες γὰρ τὰ ἐν τοῖς συναλλάγμασι τοῖς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους γινόμεθα οἱ μὲν δίκαιοι οἱ δὲ ἄδικοι, πράττοντες δὲ τὰ ἐν τοῖς δεινοῖς καὶ ἐθιζόμενοι φοβεῖσθαι ἢ θαρρεῖν οἱ μὲν ἀνδρεῖοι οἱ δὲ δειλοί. Ὅμοίως δὲ καὶ τὰ περὶ τὰς ἐπιθυμίας ἔχει καὶ τὰ περὶ τὰς ὀργάς· οἱ μὲν γὰρ σώφρονες καὶ πρᾶοι γίνονται, οἱ δ' ἀκόλαστοι καὶ ὀργίλοι, οἱ μὲν ἐκ τοῦ οὕτως ἐν αὐτοῖς ἀναστρέφεσθαι, οἱ δὲ ἐκ τοῦ οὕτως. Καὶ ἐνὶ δὴ λόγῳ ἐκ τῶν ὁμοίων ἐνεργειῶν αἱ ἕξεις γίνονται. Διὸ δεῖ τὰς ἐνεργείας ποίας ἀποδιδόναι· κατὰ γὰρ τὰς τούτων διαφορὰς ἀκολουθοῦσιν αἱ ἕξεις. Οὐ μικρὸν οὖν διαφέρει τὸ οὕτως ἢ οὕτως εὐθὺς ἐκ νέων ἐθίζεσθαι, ἀλλὰ πάμπλου, μᾶλλον δὲ τὸ πᾶν.

A. Να ελέγξετε την ορθότητα των παρακάτω φράσεων σύμφωνα με το νόημα του κειμένου.

1. Οι πολίτες είναι νομοταγείς γιατί επιθυμούν να γίνουν ενάρετοι.
2. Το έργο των νομοθετών είναι πάντοτε επιτυχημένο.
3. Η διάκριση των πολιτευμάτων σχετίζεται με την απόκτηση των ηθικών αρετών από τους πολίτες.
4. Ο Αριστοτέλης διαφοροποιεί τον τρόπο απόκτησης της ηθικής αρετής από τον τρόπο κατάκτησης μιας τεχνικής ικανότητας.
5. Ο φιλόσοφος αποδέχεται την αξία του έργου του δασκάλου στην απόκτηση των ηθικών αρετών.
6. Η αρετή της δικαιοσύνης συναρτάται με τη συμπεριφορά των ανθρώπων στις διαπροσωπικές, και δη στις οικονομικές σχέσεις.
7. Οι άνθρωποι είναι περισσότερο ή λιγότερο θαρραλέοι λόγω γονιδιακών παραγόντων.
8. Ο τρόπος που οι άνθρωποι διαχειρίζονται τα συναισθήματα οργής τους διακρίνει σε ακόλαστους και οργίλους.
9. Τα μόνιμα στοιχεία του χαρακτήρα είναι αποτέλεσμα επανάληψης όμοιων ενεργειών.

10. Ο εθισμός σε ορισμένο είδος πράξεων από την παιδική ηλικία έχει, σύμφωνα με τον Αριστοτέλη, πολύ μεγάλη σημασία.

B. Να επιλέξετε την απάντηση που συμπληρώνει σωστά τη θεματική πρόταση που σας δίνεται.

1. Για τον Αριστοτέλη η έννοια «ἔξις» μπορεί να αποδοθεί

- α) μόνο στην αρετή
- β) μόνο στην κακία
- γ) και στα δύο αυτά.

2. Ποια από τις παρακάτω προτάσεις δεν συνάδει με όσα υποστηρίζει ο Αριστοτέλης για την ἔξη της αρετής;

- α) είναι αφηρημένα μια στατική ενδοψυχική κατάσταση
- β) είναι μια συγκεκριμένη και συνειδητή επιλογή τρόπου ζωής
- γ) εκδηλώνεται έμπρακτα.

3. Ο νόμος λειτουργεί ως ισχυρός παράγοντας συνοχής της κοινωνίας κυρίως γιατί

- α) αποτρέπει τις παραβατικές συμπεριφορές
- β) τιμωρεί τις παραβατικές συμπεριφορές
- γ) παιδαγωγεί δια βίου τους πολίτες.

4. Καθώς η τέχνη είναι το σύνολο των δεξιοτήτων που επιτρέπουν την παραγωγή μορφών, ο Αριστοτέλης θεωρεί ότι

- α) προϊόντα της τέχνης είναι μόνο τα καλλιτεχνικά έργα
- β) προϊόντα της τέχνης είναι όλα τα δημιουργήματα του τεχνίτη
- γ) προϊόντα της τέχνης είναι όσα μιμούνται τη φύση.

5. Τα συναλλάγματα είναι ένα σημαντικό πεδίο ανάπτυξης και εμφάνισης ηθικών αξιών γιατί

- α) η ανταλλακτική σχέση μεταξύ των συμπολιτών είναι προϋπόθεση για την ισότητα
- β) η ανταλλακτική σχέση μεταξύ των συμπολιτών είναι ιδρυτική και συστατική για την κοινωνία
- γ) η ανταλλακτική σχέση μεταξύ των συμπολιτών επιτυγχάνεται μόνο στις προηγμένες κοινωνίες που έχουν αποδεχτεί τον ρόλο του νομίσματος.

6. Οι άνθρωποι που δείχνουν παντελή αδιαφορία στη διαχείριση των επιθυμιών τους είναι

α) ακόλαστοι

β) αναισθητοι

γ) πρᾶοι

7. Η επιθυμία ως βασική βιολογική και ψυχολογική λειτουργία του ανθρώπου δεν σχετίζεται

α) με την απαξίωση που δημιουργείται από μια συμπεριφορά

β) με την επιθυμία για τροφές

γ) με την αρετή της σωφροσύνης.

8 - 10. Να αντιστοιχίσετε τα χωρία της στήλης Α με το είδος του υλικού στο οποίο ανήκουν και αξιοποιείται δημιουργικά από τον φιλόσοφο.

Στήλη Α	Στήλη Β
1. καὶ ἐνὶ δὴ λόγῳ ἐκ τῶν ὁμοίων ἐνεργειῶν αἱ ἕξεις γίνονται	α. δεδομένα της εμπειρίας
2. οὐ μικρὸν οὖν διαφέρει τὸ οὕτως ἢ οὕτως εὐθύς ἐκ νέων ἐθίζεσθαι, ἀλλὰ πάμπαν, μᾶλλον δὲ τὸ πᾶν	β. καλά επεξεργασμένες έννοιες της ηθικής φιλοσοφίας
3. γίνεται πᾶσα ἀρετὴ καὶ φθείρεται	γ. αυτονόητες κοινωνικές αξίες

11. Ο Αριστοτέλης παρουσιάζει το έργο των νομοθετών γιατί

α) επιδιώκει να δώσει το βασικό κριτήριο διάκρισης των πολιτευμάτων

β) επιδιώκει να συμμαριστεί την κοινή αντίληψη της εποχής σύμφωνα με την οποία οι νομοθέτες έχαιραν μεγάλης τιμής.

γ) επιδιώκει να αποδείξει ότι οι ηθικές αρετές δεν είναι έμφυτες.

12. «καὶ διαφέρει τούτῳ πολιτεία πολιτείας ἀγαθὴ φαύλης»: σύμφωνα με το χωρίο αυτό

α) για τον Αριστοτέλη θεωρείται σωστό κάθε πολίτευμα που ρυθμίζεται ανάλογα με τις ανάγκες του λαού

β) για τον Αριστοτέλη υπάρχουν πολλά πολιτεύματα και παρεκβάσεις αυτών

γ) για τον Αριστοτέλη υπάρχει ένα μοναδικό σωστό πολίτευμα.

13. «Πᾶσα ἀρετὴ καὶ γίνεται καὶ φθείρεται»: η φυσική διαδικασία σύμφωνα με τον Αριστοτέλη ακολουθεί την πορεία

α) γένεση – τελείωση – παρακμή – φθορά – αύξηση

β) γένεση – αύξηση – τελείωση – παρακμή – φθορά

γ) γένεση – τελείωση – αύξηση – παρακμή – φθορά.

14. Ο Αριστοτέλης χρησιμοποιεί ένα επαγωγικό παράδειγμα («ἐκ μὲν γὰρ τοῦ εὖ οἰκοδομεῖν ἀγαθοὶ οἰκοδόμοι ἔσονται, ἐκ δὲ τοῦ κακῶς κακοί») για να δείξει ότι

α) η ποιότητα της άσκησης προσδιορίζεται από την ποιότητα της επίκτητης ιδιότητας

β) η ποιότητα της επίκτητης ιδιότητας προσδιορίζεται από την ποιότητα της άσκησης

γ) η ποιότητα της άσκησης και η ποιότητα της επίκτητης ιδιότητας συνδέονται αναλογικά.

15. «Οὕτῳ δὴ καὶ ἐπὶ τῶν ἀρετῶν ἔχει»: με τη διατύπωση αυτή

α) ο φιλόσοφος προχωρά επαγωγικά από τις τέχνες στις αρετές

β) ο φιλόσοφος συμπληρώνει το προηγούμενο επιχείρημα

γ) ο φιλόσοφος ανακεφαλαιώνει τα προηγούμενα και προχωρά σε νέο επιχείρημα.

16 – 17. Να αντιστοιχίσετε τις ιδιότητες που παρουσιάζονται στη στήλη Α με τη σημασία τους από τη στήλη Β.

Στήλη Α	Στήλη Β
1. Σώφρονες	α. ξεπερνούν το όριο του μέτρου στις σωματικές ηδονές
2. Ακόλαστοι	β. ξεσπούν και αντιδρούν με βίαιο τρόπο
3. Πρᾶοι	γ. κρατιούνται συστηματικά μακριά από τις σωματικές ηδονές
4. Ὀργίλοι	δ. αντιδρούν συγκρατημένα και ήρεμα στα συναισθήματα οργής.

18. Η λέξη ἔξις χρησιμοποιήθηκε από τον Αριστοτέλη στα πλαίσια της ηθικής φιλοσοφίας του για να δηλώσει

- α) τα μόνιμα στοιχεία του χαρακτήρα ενός ατόμου που αποκτιούνται με την επίμονη άσκηση
- β) τις ενέργειες του ατόμου για απόκτηση και κατοχή των αρετών
- γ) τα στοιχεία του ανθρώπινου χαρακτήρα που σχετίζονται με τις ηθικές αρετές.

19. Η διαφορά ανάμεσα στις πράξεις που προσδίδουν αρετή και σε αυτές που απορρέουν από την αγαθή φύση έγκειται

- α) στο γεγονός ότι διαφέρουν στην εξωτερική μορφή
- β) στο γεγονός ότι οι πράξεις που προσδίδουν αρετή είναι αποτέλεσμα προαίρεσης ενώ οι πράξεις που απορρέουν από την αγαθή φύση είναι τυχαίες
- γ) στο γεγονός ότι οι πράξεις που απορρέουν από την αγαθή φύση έχουν πάντα αγαθά κίνητρα.

20. Στο χωρίο «Οὐ μικρὸν οὖν διαφέρει τὸ οὕτως ἢ οὕτως εὐθὺς ἐκ νέων ἐθίζεσθαι, ἀλλὰ πάμπολυ, μᾶλλον δὲ τὸ πᾶν» δεν υπάρχει το εκφραστικό σχήμα

- α) επιδιόρθωσης
- β) από κοινού
- γ) λιτότητας.